

РЕЗЮМЕ АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

«Аналіз впливу COVID-19 на соціально-психологічну допомогу та підтримку кризових категорій населення в умовах COVID-19, у т.ч. з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, а також охоплення послугами, які надаються населенню громадянським суспільством»

Дослідження зосереджене на аналізі діяльності організацій громадянського суспільства та організацій державного рівня в обмежений період. Це березень 2020 року – червень 2021 року. Тому результати не поширюються на будь-який інший час, крім зазначеного, і не претендують на опис усього періоду пандемії COVID-19. Аналітичні дослідження проводились в областях України та громади, у яких виявлено та зафіксовано високі показники захворювання на COVID-19.

Тенденція захворювань передбачає потребу не лише в належному медичному обслуговуванні, за таких обставин, населення потребує й соціально-психологічної допомоги. Така допомога може здійснюватися через низку соціальних послуг, які надаватимуться в громадах. Такі, соціальні послуги мають передбачати надання соціально-психологічної, економічної, інформаційної, соціально-медичної, соціально-педагогічної та юридичної підтримки тощо та допомоги незахищеним верствам населення, зокрема, тим, хто постраждав від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

За період пандемії в українців не тільки знизився рівень доходів, що призвів до економічних проблем у сім'ї, а й сімейні взаєностосунки теж зазнали змін, настрої в родині набули здебільшого негативного змісту, збільшилася кількість конфліктів, які подекуди, переростали в прояви жорстокого поводження тощо. Відповідно, під час пандемії, збільшилася і статистика звернень щодо проявів домашнього насильства, про що свідчать результати звернень до відповідних органів та правоохоронних структур, відповідно, і звернень до надавачів послуг.

Варто зауважити, що статистика 1 півріччя 2021 та, загалом, 2020 років перевищує показники 2019 року в значній кількості. Так, за офіційними даними Національної поліції України, за перше півріччя 2020 року було виявлено більше осіб, які вчинили насильство в сім'ї, аніж у 2019 році. За перше півріччя 2020 року таких осіб було зафіксовано 51 584 особи. Якщо в період 2019 року було зафіксовано таких випадків лише 27 757 осіб (дані вказані за перші 5 місяців 2019 року). Водночас, варто зауважити, що за 2020 рік, загалом, було зафіксовано 96 257 осіб, які вчинили насильство в сім'ї.

На відміну від вищезазначених показників 2019 та 2020 років, на перше півріччя 2021 року кількість осіб, які вчинили насильство в сім'ї було зафіксовано 54 533 осіб, що свідчить про сталу динаміку проявів насильства у сім'ях. Такі показники засвідчують, що під час пандемії питання насильства набули значущої позначки. Адже, до карантинних обмежень (2019 рік) статистика вчинення насильства була в два рази меншою, а ніж статистика, яку ми можемо простежувати у 2021 році.

Держава стрімко просувається у питаннях протидії домашньому насильству та продовжує посилювати заходи щодо профілактики та протидії такому негативному явищу в суспільстві. Про це свідчить статистика

збільшення звернень, як до суб'єктів взаємодії, так і до органів виконавчої влади чи правоохоронних органів. Відповідно, зростає й свідомість громадян щодо порушення їхніх прав та бажання себе захистити, збільшилася довіра до представників соціального сектору, які надають соціально-психологічні послуги таким особам, водночас, збільшується і потреба у спеціалізованих послугах на місцях, що вкотре підкреслює потребу у створенні додаткових служб по роботі з питань домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Засадничим документом державної політики розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії участі, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування є Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки⁷⁵, а також схвалений проєкт Указом Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки».

Проаналізовано можливість області протидіяти домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

Загалом, як було озвучено на нараді за участі Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала та дружини Президента України Олени Зеленської спільно з очільниками обласних державних адміністрацій на 2021 рік в усіх областях України (крім окупованих територій) вже працюють 463 спеціалізовані служби, у тому числі, 40 притулків, 22 «кризові кімнати», 16 денних центрів і 329 мобільних бригад. За кошти субвенції у 2021 році 125 територіальних громад мають створити 28 притулків, 39 денних центрів і 58 консультативних служб. Окрім того, буде придбано 40 автомобілів для мобільних бригад соціально-психологічної допомоги³.

Проведено дослідження щодо соціально-психологічної допомоги та підтримки кризових категорій населення в умовах COVID-19, водночас, з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Вибірку нашого дослідження склали особи, які отримують соціальні послуги у державних та громадських організаціях у різних містах України, зокрема, у різних територіальних громадах. Кількість опитаних респондентів становила 357 осіб. Показало такі результати:

- збільшилася кількість конфліктів в сімейному середовищі;
- збільшилася кількість осіб, які звертаються за соціально-психологічною підтримкою та допомогою з причин жорсткого поводження в сім'ї (домашнього насильства);
- відсутність культури звернень до правоохоронних органів у випадку жорсткого поводження, насильства;
- підвищений рівень психоемоційної тривожності в осіб, що зазнають насильства;
- переважають послуги консультативного характеру, які спрямовані на індивідуальні консультації;
- низькі показники щодо сімейного консультування та групової роботи з усіма членами сім'ї;
- соціальний супровід розглядається як дієвий вид соціальної послуги при роботі з постраждалими особами;
- існує потреба у збільшенні кількості спеціалістів, які надають та здійснюють соціально-психологічну допомогу особам, що постраждали від домашнього насильства;
- існує потреба у збільшенні обсягів профілактичних заходів та просвітницької діяльності щодо профілактики негативних явищ, водночас, на профілактику та протидію домашньому насильству, як в маленьких громадах, так і на регіональному рівні;

➤ існує потреба у збільшенні кількості громадських організацій, які здійснювали б соціально-психологічну підтримку та допомогу постраждалим внаслідок домашнього насильства.

Незважаючи на складний період у розвитку служб/організацій, ОГС активно під час карантину проводили інформаційні кампанії, онлайн-заходи, онлайн-конференції щодо профілактики та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Збільшення кількості таких заходів й підтверджує збільшення кількості звернень в служби/організації, адже жителі отримали доступ до тих організацій, про які раніше просто не знали.

Загалом, ОГС мають хороші ресурси для виконання соціального замовлення. Адже, вони мають прогресивні ідеї, вони більш мобільні, мають більше можливостей впроваджувати інноваційні форми та методи роботи з різними групами клієнтів. Але, поки, є все ж таки ті труднощі, з якими доводиться боротися організаціям. Аби всі інноваційні ідеї організацій могли бути реалізованими, ОГС мають мати стале фінансування, а це може бути реалізоване через соціальне замовлення. Тоді громадські організації зможуть планувати і забезпечувати безперебійне надання послуг клієнтам, а не чекати грантової підтримки. Для всіх організацій важливо забезпечити такі аспекти, як фінанси, кваліфікований штат, навчання персоналу тощо. За таких умов, ОГС зможуть не тільки забезпечити якість надання послуг, а й зможуть на належному рівні взаємодіяти з службами/організаціями державного підпорядкування.